

TURISTIK DESTINATSIYANING IJOBIY IMIJINI SHAKLLANTIRISHDA MINTAQAVIY SALOHİYATNING O'RNI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)

Sayidov Navro'z Ulug'bek o'g'li

Annotatsiya: *Mazkur maqolada turistik destinatsiyaning ijobiy imijini shakllantirishda mintaqaviy salohiyatning o'rni Buxoro viloyati misolida ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Hududning tarixiy-madaniy merosi, tabiiy va rekreatsion resurslari, transport-kommunikatsiya infratuzilmasi, turizm xizmatlari sifati, milliy urf-odat va an'analar, mahalliy aholi mehmondo'stligi hamda zamonaviy marketing texnologiyalarining turistik imijni yaratishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, Buxoro viloyatining turistik jozibadorligini oshirish, xalqaro turizm bozorida ijobiy imijini mustahkamlash va hududiy turizmni barqaror rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari hududiy turizm siyosatini takomillashtirish, turistik mahsulotlarni samarali targ'ib etish va mintaqaning xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *turistik destinatsiya, turistik imij, mintaqaviy salohiyat, Buxoro viloyati, hududiy rivojlanish, madaniy meros, turizm marketingi, ziyorat turizmi, gastronomik turizm, turizm infratuzilmasi, barqaror turizm, raqamli marketing.*

KIRISH

Jahon turizm industriyasida hududlarning muvaffaqiyati tobora ko'proq ularning shakllangan ijobiy imiji bilan belgilanmoqda. Turistik destinatsiyaning ijobiy imiji turistlarning sayohat yo'nalishini tanlashiga, hududga nisbatan ishonch va qiziqishning ortishiga, investitsiyalar oqimining ko'payishiga hamda mahalliy iqtisodiyotning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli zamonaviy turizm siyosatida destinatsiya imijini shakllantirish va uni xalqaro maydonda samarali targ'ib qilish strategik ahamiyat kasb etmoqda.

Turistik imij – bu turistlar, investorlar va boshqa manfaatdor tomonlarning muayyan hudud haqida shakllangan tasavvurlari, hissiy munosabati va baholarining yig'indisidir. Mazkur imij tabiiy resurslar, tarixiy-madaniy meros, xizmat ko'rsatish sifati, xavfsizlik, transport qulayligi, ekologik holat, mahalliy aholining mehmondo'stligi hamda marketing faoliyatining samaradorligi kabi ko'plab omillar ta'sirida shakllanadi. Ijobiy imijga ega destinatsiyalar xalqaro turizm bozorida yuqori raqobatbardoshlikka erishadi va turistlarning takroriy tashriflari uchun qulay sharoit yaratadi.

O'zbekiston Respublikasida turizmni milliy iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlaridan biri sifatida rivojlantirish, tarixiy shaharlarning xalqaro nufuzini oshirish va ichki hamda tashqi turizmni kengaytirish bo'yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonda qadimiy Buxoro shahri va Buxoro viloyati o'zining boy tarixiy-madaniy merosi, noyob me'moriy obidalari, ziyorat maskanlari, milliy hunarmandchiligi va gastronomik an'analari bilan alohida o'rin tutadi.

Buxoro viloyati Buyuk Ipak yo'lining yirik markazlaridan biri sifatida asrlar davomida Sharq va G'arb sivilizatsiyalarini bog'lab kelgan. Hududda joylashgan Ark qal'asi, Poi Kalon majmuasi, Labi Hovuz ansambli, Ismoil Somoniy maqbarasi, Chor Minor, Bahouddin Naqshband majmuasi kabi tarixiy-madaniy obyektlar nafaqat milliy, balki xalqaro miqyosda ham katta turistik ahamiyatga ega. Shuningdek, viloyatda rivojlanayotgan mehmonxona xo'jaligi, transport infratuzilmasi, hunarmandchilik markazlari, milliy festivallar va zamonaviy xizmat ko'rsatish tizimi hududning ijobiy imijini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Biroq Buxoro viloyati turizm salohiyatining yuqoriligiga qaramay, uning xalqaro turistik imijini yanada mustahkamlash bo'yicha qator vazifalar mavjud. Xususan, hududiy marketing strategiyalarini takomillashtirish, raqamli platformalarda targ'ibot ishlarini kuchaytirish, yangi turistik mahsulotlarni yaratish, ekologik va gastronomik turizmni rivojlantirish, xalqaro media makonida Buxoro brendini faol ilgari surish dolzarb masalalardan hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi Buxoro viloyati misolida turistik destinatsiyaning ijobiy imijini shakllantirishda mintaqaviy salohiyatning o'rnini baholash, hududning mavjud imkoniyatlarini tahlil qilish hamda turistik jozibadorlikni oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni umumlashtirish, mantiqiy tahlil, SWOT tahlili, kontent tahlili va ilmiy kuzatish usullaridan foydalanildi. Buxoro viloyatining turizm salohiyati tarixiy-madaniy, ijtimoiy-iqtisodiy va infratuzilmaviy omillar kesimida o'rganildi. Olingan natijalar asosida hududning ijobiy turistik imijini shakllantirish mexanizmlari va istiqbolli rivojlanish yo'nalishlari aniqlandi.

Turistik destinatsiya imiji va mintaqaviy salohiyatning nazariy asoslari. Turistik destinatsiya imiji marketing nazariyasida iste'molchining ma'lum hudud to'g'risida shakllangan umumiy tasavvuri sifatida talqin qilinadi. Ushbu tasavvur turistlarning sayohat qaroriga, hududni tanlashiga va tashrifdan keyingi qoniqish darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ijobiy imij hududning tarixiy qadriyatlari, tabiiy boyliklari, xizmat ko'rsatish sifati, xavfsizlik darajasi va madaniy muhitning uyg'unligi asosida shakllanadi.

Mintaqaviy salohiyat esa turizmni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan tabiiy, tarixiy, madaniy, iqtisodiy, infratuzilmaviy va inson resurslarining yig'indisini ifodalaydi. Ushbu salohiyatdan oqilona foydalanish hududning turistik jozibadorligini oshirish, yangi turistik mahsulotlarni yaratish va xalqaro bozorda ijobiy imijni mustahkamlash imkonini beradi. Shu jihatdan, mintaqaviy salohiyat turistik destinatsiya imijining asosiy determinantlaridan biri hisoblanadi.

Buxoro viloyatining mintaqaviy turistik salohiyatini baholash, uning turistik destinatsiyaning ijobiy imijiga ta'siri, SWOT tahlili hamda innovatsion rivojlantirish istiqbollari. Buxoro viloyati O'zbekistonning turizm salohiyati eng yuqori bo'lgan hududlaridan biri hisoblanadi. Viloyatning geografik joylashuvi, boy tarixiy-madaniy merosi, ziyorat maskanlari, milliy hunarmandchiligi, gastronomik an'analari hamda rivojlanib borayotgan transport va xizmat ko'rsatish infratuzilmasi uning mintaqaviy

turistik salohiyatini belgilovchi asosiy omillar sanaladi. Mintaqaviy salohiyat turistik destinatsiyaning raqobatbardoshligini ta'minlaydigan moddiy va nomoddiy resurslar yig'indisi bo'lib, u hududning xalqaro turizm bozoridagi mavqeini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, Buxoro viloyatining mavjud resurslarini kompleks baholash hududning ijobiy turistik imijini shakllantirish imkoniyatlarini aniqlashda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Buxoro viloyati, avvalo, o'zining tarixiy-madaniy salohiyati bilan ajralib turadi. Qadimdan Buyuk Ipak yo'lining muhim savdo va madaniyat markazi bo'lgan Buxoro bugungi kunda ham jahon tamadduni tarixida muhim o'rin egallaydi. Viloyat hududida joylashgan Ark qal'asi, Poi Kalon majmuasi, Ismoil Somoniy maqbarasi, Labi Hovuz ansambli, Chor Minor, Bahouddin Naqshband majmuasi va boshqa ko'plab tarixiy obidalar nafaqat O'zbekiston, balki butun dunyo sayyohlarini o'ziga jalb etuvchi noyob turistik resurslar hisoblanadi. Mazkur obyektlarning xalqaro miqyosda tan olinishi hududning ijobiy imijini shakllantirishda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Tarixiy merosning yuqori darajada saqlanib qolganligi, me'moriy yodgorliklarning o'ziga xosligi hamda ularning tarixiy qimmatini Buxoroning xalqaro turistik bozordagi nufuzini oshiradi.

Hududning tabiiy va rekreatsion salohiyati ham turizmni diversifikatsiya qilish imkonini beradi. Garchi Buxoro asosan tarixiy turizm markazi sifatida tanilgan bo'lsa-da, cho'l landshaftlari, ekologik hududlar, ov turizmi, agroturizm va etnoturizmni rivojlantirish uchun mavjud imkoniyatlar hududning turistik mahsulotlarini yanada boyitishga xizmat qiladi. Ayniqsa, qishloq turizmini rivojlantirish orqali mahalliy aholining turizm jarayonidagi ishtirokini kengaytirish va qo'shimcha daromad manbalarini yaratish mumkin.

Mintaqaviy salohiyatning yana bir muhim tarkibiy qismi transport va xizmat ko'rsatish infratuzilmasidir. So'nggi yillarda Buxoro xalqaro aeroportining modernizatsiya qilinishi, yuqori tezlikdagi temir yo'l qatnovlarining yo'lga qo'yilishi, avtomobil yo'llarining rekonstruksiya qilinishi hamda mehmonxona xo'jaligi va oilaviy mehmon uylari sonining ortishi turistlar uchun qulay sharoit yaratmoqda. Zamonaviy logistika tizimi, axborot markazlari, elektron bron qilish platformalari va malakali gidlar faoliyati ham hududning jozibadorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Biroq ayrim chekka hududlarda servis sifati, turistik navigatsiya va xorijiy tillarni biladigan mutaxassislar sonining yetarli emasligi mavjud salohiyatdan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilmoqda.

Turistik destinatsiyaning ijobiy imiji mintaqaviy salohiyatdan samarali foydalanish darajasiga bevosita bog'liq. Turistlar muayyan hudud haqida fikrni faqat tarixiy obidalar asosida emas, balki safar davomida olgan umumiy taassurotlari, xizmatlar sifati, xavfsizlik, ekologik muhit, transport qulayligi va mahalliy aholining munosabati asosida shakllantiradilar. Demak, hududning turistik imiji ko'plab omillarning o'zaro uyg'unligi natijasida yuzaga keladigan murakkab ijtimoiy-iqtisodiy kategoriya hisoblanadi.

Buxoro viloyatining ijobiy imijini shakllantirishda tarixiy meros bilan bir qatorda milliy hunarmandchilik, xalq amaliy san'ati, folklor, gastronomik madaniyat va

mehmondo'stlik an'analari ham alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, zardo'zlik, kulolchilik, misgarlik, yog'och o'ymakorligi kabi hunarmandchilik turlari turistlarda hududning o'ziga xos madaniy qiyofasi haqida mustahkam tasavvur hosil qiladi.

Zamonaviy turizm raqamli texnologiyalarning rivojlanishi destinatsiya imijiga ta'sir etuvchi eng muhim omillardan biriga aylandi. Bugungi turistlarning katta qismi sayohatni rejalashtirish jarayonida internet platformalari, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar va onlayn bron qilish tizimlaridan foydalanadi.

Shu sababli Buxoro viloyati haqidagi sifatli foto va videomateriallar, virtual ekskursiyalar, ko'p tilli rasmiy veb-platformalar, raqamli xaritalar hamda ijtimoiy tarmoqlardagi faol targ'ibot hududning xalqaro imijini shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Ijobiy sharhlar va turistlarning shaxsiy tajribasi asosida yaratiladigan kontent esa reklamaning eng samarali shakllaridan biri hisoblanadi.

Buxoro viloyatining turistik imijini SWOT tahlili asosida baholash hududning ichki imkoniyatlari va tashqi omillarini kompleks tahlil qilish imkonini beradi.

Tahlil natijalariga ko'ra, hududning kuchli tomonlariga boy tarixiy-madaniy meros, xalqaro ahamiyatga ega me'moriy obidalar, rivojlangan ziyorat turizmi, qadimiy hunarmandchilik an'analari, milliy gastronomiya, mehmondo'stlik madaniyati hamda transport infratuzilmasining izchil rivojlanib borayotganligi kiradi. Ushbu omillar Buxoro viloyatining xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirish uchun mustahkam asos yaratadi.

Zaif tomonlar sifatida ayrim turistik xizmatlar sifati o'rtasidagi tafovutlar, xalqaro marketing faoliyatining yetarli darajada rivojlanmaganligi, innovatsion turistik mahsulotlarning kamligi, mavsumiylikning yuqoriligi hamda ayrim hududlarda turistik infratuzilmaning sust rivojlanganligini qayd etish mumkin.

Bundan tashqari, xorijiy tillarni mukammal biladigan xizmat ko'rsatish xodimlari sonining cheklanganligi ham turistlar qoniqish darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Imkoniyatlar qatoriga xalqaro turizm bozorining kengayib borayotgani, ekologik, gastronomik va etnoturizmga bo'lgan talabning ortishi, davlat tomonidan turizm sohasiga berilayotgan imtiyozlar, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari hamda raqamli marketing texnologiyalarining jadal rivojlanishini kiritish mumkin.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data), virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanish turistlarga yangi tajriba taqdim etish orqali hududning ijobiy imijini mustahkamlash imkonini beradi.

Tahdidlar sifatida esa jahon turizm bozoridagi keskin raqobat, global iqtisodiy beqarorlik, iqlim o'zgarishi, ekologik muammolar, pandemiyalar va geosiyosiy vaziyatlarning turizm oqimiga salbiy ta'siri qayd etilishi mumkin.

Mazkur omillar hududning barqaror turizm siyosatini ishlab chiqish va xavflarni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Buxoro viloyatining turistik imijini yanada rivojlantirish zamonaviy innovatsion yondashuvlarni joriy etishni talab qiladi.

Avvalo, hudud uchun yagona marketing konsepsiyasini ishlab chiqish, Buxoroning tarixiy va madaniy qadriyatlarini aks ettiruvchi zamonaviy vizual identifikatsiya tizimini yaratish maqsadga muvofiqdir.

Raqamli platformalarni rivojlantirish, mobil ilovalar, sun'iy intellekt asosida ishlovchi turistik axborot tizimlari, onlayn ekskursiyalar, QR-kodli axborot stendlari va virtual gid xizmatlarini keng joriy etish turistlar uchun qulaylik yaratadi.

Shuningdek, xalqaro blogerlar, media platformalar va nufuzli turizm kompaniyalari bilan hamkorlikni kuchaytirish Buxoro viloyatining global turizm bozoridagi tanilish darajasini sezilarli oshiradi.

Hududning turistik mahsulotlarini diversifikatsiya qilish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Tarixiy va ziyorat turizmi bilan bir qatorda gastronomik turizm, ekologik turizm, qishloq turizmi, sog'lomlashtirish turizmi, festival va tadbirlar turizmini rivojlantirish turistlarning hududda qolish muddatini uzaytiradi hamda turizm daromadlarini oshiradi.

Bundan tashqari, mahalliy aholining turizm jarayonidagi ishtirokini kengaytirish, hunarmandchilik klasterlarini rivojlantirish, yoshlarni turizm sohasiga jalb etish va xizmatlar sifatini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish hududning ijobiy imijini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, Buxoro viloyati mintaqaviy turistik salohiyati bo'yicha O'zbekistonning yetakchi hududlaridan biri hisoblanadi. Mavjud tarixiy-madaniy resurslar, rivojlanayotgan infratuzilma, boy milliy qadriyatlar va zamonaviy marketing vositalaridan oqilona foydalanish orqali hududning ijobiy turistik imijini yanada mustahkamlash mumkin. Buning uchun davlat boshqaruvi organlari, xususiylar, mahalliy aholi va ilmiy muassasalarning o'zaro hamkorligini kuchaytirish, innovatsion boshqaruv usullarini joriy etish, raqamli texnologiyalarni keng qo'llash hamda turizmni barqaror rivojlantirish tamoyillariga asoslangan kompleks strategiyani amalga oshirish zarur.

Natijada Buxoro viloyatining xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligi oshadi, turistlar oqimi ko'payadi, hudud iqtisodiyoti va aholi farovonligining barqaror o'sishiga erishiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining turizm infratuzilmasini rivojlantirish va turizm xizmatlari sifatini oshirishga oid qarorlari.
3. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati. Toshkent, 2025.
4. Buxoro viloyati statistika boshqarmasi. Buxoro viloyatining 2025-yildagi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari. Buxoro, 2025.